

KAFDAĞI

Cilt:7, Sayı:1, Haziran 2022, 19-38
DOI: 10.51469/kafdagi.1060265

Gönderim Tarihi: 19.01.2022

Kabul Tarihi:30.06.2022

PSİKOLOJİ, SOSYOLOJİ VE TURİZM ALANLARININ BİRBİRLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Evaluation of the Relationship Between the Field of Psychology, Sociology and
Tourism

Oğuz ÇAM

Yüksek Lisans Öğrencisi, Kastamonu Üniversitesi, Sosyal
Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Ana Bilim Dalı,
İnanç Turizmi Bilim Dalı, oguzcam911@gmail.com,
ORCID ID: 0000-0003-3222-3367

Cengiz ÇELİK

Yüksek Lisans Öğrencisi, Kastamonu Üniversitesi, Sosyal
Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Ana Bilim Dalı,
Turizm İşletmeciliği Bilim Dalı, cngzclk74@gmail.com
ORCID ID: 0000-0003-1917-6615.

Çalışmanın Türü: Araştırma

Öz

Bu çalışmanın amacı, psikoloji, sosyoloji ve turizm alanlarının birbirleri arasındaki ilişkiyi değerlendirmektir. Geleneksel derleme tipinde olan bu çalışma, farklı bilimlerin birbirleriyle olan ilişkilerinin ortaya konulması ve farklı bilimlerin literatürünü zenginleştirecek bilgiler içermesi bakımından kayda değer bir niteliğe sahiptir. Çalışma kapsamında öncelikle psikoloji, sosyoloji ve turizm kavramları, ardından ise bu kavramların birbirleriyle ilişkisi ele alınmaktadır. Psikoloji, sosyoloji ve turizm bilimlerinin birbirleri arasında önemli bir ilişki bulunmaktadır. Bu ilişkiye önemli bir açıklık getirmek gerektiği düşünülmektedir. Turizmin merkez konumunda insanlar yer almakta, insanların da çeşitli düşünce, duygu, davranış ve tutumları üzerinde psikolojik ve sosyolojik etkenler önemli rol oynamaktadır. İnsan, varoluş zamanı itibarıyla karmaşık bir yapıya sahiptir. İnsanın bu karmaşık yapısının net bir şekilde çözümlenmesi oldukça güçtür. İnsanın karmaşık yapısının anlaşılması noktasında psikoloji ve sosyoloji bilimlerinden sıkça yararlanılmaktadır. İnsanların psikolojik ve sosyolojik gelişimleri, turizm talebinin seyri açısından olabildiğince önemlidir. Turistik hareketler, turistlerin istek ve gereksinimleri çerçevesinde şekillenmektedir. Turistlerin istek ve gereksinimleri de kendilerinin psikolojik ve sosyolojik durumlarına göre farklılık kazanabilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Psikoloji, Sosyoloji, Turizm, Toplum, İnsan.

Abstract

The aim of this study is to evaluate the relationship between the fields of psychology, sociology and tourism. This study, which is a traditional compilation type, has a remarkable quality in terms of revealing the relations between different sciences and containing information that will enrich the literature of different sciences. Within the scope of the study, firstly the concepts of psychology, sociology and tourism, and then the relationship between these concepts are discussed. There is an important relationship between psychology, sociology and tourism sciences. It is thought that an important clarification should be made on this relationship. People are at the center of tourism, and psychological and sociological factors play an important role on people's various thoughts, feelings, behaviors and attitudes. Human has a complex structure in terms of existence time. It is very difficult to analyze this complex structure of man clearly. Psychology and sociology are frequently used to understand the complex structure of human beings. Psychological and sociological development of people is as important as possible in terms of the course of tourism demand. Touristic movements are shaped within the framework of the wishes and needs of the tourists. The wishes and needs of the tourists may also differ according to their psychological and sociological conditions.

Keywords: Psychology, Sociology, Tourism, Society, Human.

Giriş

Psikoloji, sosyoloji ve turizmin merkez noktasında insan yer almaktadır. İnsan, akli ve iradesinin olmasıyla diğer varlıklardan ayrılmaktadır. İnsanın kendisiyle iletişimini ve diğer insanlarla iletişim-etkileşimini pek çok psikolojik ve sosyolojik faktörlerin etkilediği düşünülmektedir.

Bu çalışmanın meydana getirilmesindeki amaç, psikoloji, sosyoloji ve turizm bilim dallarının birbirleri arasındaki ilişkinin çok yönlü değerlendirilmesini sağlamaktır. Bu çalışmada psikoloji, sosyoloji ve turizm bilim dalları hakkında bilgiler sunulmakta ve bu bilim dallarının birbirleri arasındaki ilişki çok yönlü değerlendirilerek literatür zenginleştirilmektedir. Çalışma, insanların psikoloji, sosyoloji ve turizm bilim dallarının birbirleri arasındaki ilişkiyi daha iyi kavramaları bakımından önem arz etmektedir. Çalışmanın tipi, geleneksel derlemedir. Çalışma kapsamında genel olarak psikoloji, sosyoloji, turizm bilim dalları ve bu bilim dallarının birbirleriyle ilişkisi üzerine aşırı ayrıntıya girilmeden belli başlı bazı bilgiler verilmektedir.

1. Psikoloji

Psikoloji, kişi davranışlarının ve zihinsel süreçlerinin bilimsel değerlendirilmesi, kişi davranışlarının altında bulunan belli başlı sebepleri ortaya çıkarmaya uğraşan bilimsel emek biçiminde tanımlanır (Atkinson,

Atkinson, Smith, Bem ve Hoeksema, 1999; Cüceloğlu, 1992). Psikoloji, birtakım kaynaklarda kişi ve hayvan davranışlarını ele alan bir bilim olarak da tanımlanır. Psikoloji, kişiyi kendi fiziksel ve psiko-sosyolojik nitelikleri ve bağlamında her açıyla ele almaktadır. Psikoloji, hem bir bilim olarak kendisinin hem de değerlendirme konusu olan kişinin daha basit kavranması için inceleme alanını dallandırıp konulandırmaktadır. Dolayısı ile kişinin kendisini ve muhatap olduğu sosyo-dijital ve fizyo-psikolojik çevresi kapsamında konulara ayırıp ele almaktadır. Bu kapsamda insanı değerlendiren psikoloji, onun kültür, değer, norm ve tutumlarını ayrı gruplar içerisinde incelemektedir. Bu grupların ayrı olması, bunların arasında net ayrılan sınırlar olduğu için değil, bunların anlaşılabilirliğini basite indirgemek içindir. Diğer taraftan bu kavramlar birbirine yakın, iç içe geçen ve birbirleriyle bir bütün oluşturan kavramlardır (Baş ve Dilmaç, 2015).

İnsanların hayatlarına yön veren pek çok psikolojik unsur vardır. Bu psikolojik unsurların anlaşılması hususunda psikoloji biliminden faydalanılmaktadır. İnsanların genel olarak psikolojik halleri, kendilerinin toplum içerisindeki profilini oluşturmasında ve imajını biçimlendirmesinde bir yönlendirme ve etki sağlamaktadır.

İnanmak, insanların kendileriyle olan iletişimde fazla kayda değer bir unsur olarak ön plana çıkmaktadır ve sağlıklı bir içsel iletişimin kurulması ve sürdürülmesinde oldukça etkili olduğu düşünülmektedir.

İnanmak, insanın fitratında vardır. İnsanlar var oldukları zaman itibarıyla her zaman inanma gereksinimi duymuşlardır (Çam ve Avcı, 2020, s. 259). *“İnanmanın, psikolojik olarak önemli olduğu ifade edilmektedir. Ruhi inanış durumu, devamlı bir şekilde sürmektedir”* (Çam ve Çelik, 2021, s. 119; Çam ve Çilgınoğlu, 2020a, s. 343). İnsanların hayatlarında çok önemli bir konumda yer alan inanç duygusunun, insanların psikolojilerini etkileyerek onların kişisel duygu ve düşüncelerine önemli derecede biçim kazandırdığı düşünülmektedir.

2. Sosyoloji

Sosyoloji, toplumsal hayatın temsilini çalışma konusu yapan ve insan etkileşimlerinin bütün çıktılarını ihtiva eden sosyal bir bilimdir. Sosyoloji, insan eylemlerini geniş ölçekli oluşumların unsurları olarak görme alışkanlığı ile başka sosyal bilimlerden ayrılmaktadır (Özben, t.y.).

Sosyoloji, toplum-toplumu meydana getiren insan gruplarının davranışlarını bilimsel olarak değerlendiren bir disiplindir. Sosyoloji, yaşamdaki gerçekliği bilimsel metodlarla ifade eden bir disiplindir.

Sosyoloji, toplumsal olayları tespit etmek ve kavramak amacı ile meydana gelen toplumsal sorunları çözüme kavuşturur. Böylece daha iyi hayat şartlarında yaşanılması için gereken zemini hazırlar. Sosyoloji, insanlara sosyal olgular karşısında gerçek yaşamdan bilgi aktarır. Bu bilgileri değerlendirerek olaylara bütüncül bir bakış açısıyla bakabilme ve hayata yön verme olanağı tanır. Sosyoloji, toplumları ait oldukları şartları ve ortamları dikkate alıp kavramaya çalışmaktadır. Toplumların benzer olaylar karşısında yaşadıklarını karşılaştırarak ne yönde değişim gerçekleştiğini tespit etmeye çalışır. Sosyoloji alanı, her gün yeni düşüncelere maruz kalınacağı güzel bir alandır. Sosyoloji eğitimi, kişilerin kendi tecrübeleri ya da kültürel geçmişleri ile kısıtlı kalmak yerine, durumlara birden fazla çeşitli yönden bakmalarına yardım eden eleştirel düşünme becerilerini geliştirmektedir (Puy, 2021; Yavuz, 2019).

Sosyoloji, psikoloji, antropoloji, hukuk, iktisat ve benzeri gibi bilimlere nazaran biraz daha geç bir tarihte ve belirli miktarda onların yetersiz kaldıkları problemlere yanıtlar verebilme çabası ile oluşmuştur. Bu sebeple sosyolojiyi, her bir kişinin veya toplumsal yaşamın belirli kısımları üzerine uzmanlaşan bilim dallarıyla yakın ilişki içinde olan, onların bir kesişme noktasında iş gören bir bilim dalı olarak da ele almak mümkündür. Diğer bir söyleyişle, iktisattan hukuka, edebiyattan tarihe, felsefeden antropolojiye, işletmeden psikolojiye ve ayrıca doğa bilimlerine varıncaya dek çok farklı bilim dallarının üretimlerinden zengin bir şekilde faydalanır. Belirli oranda bu bilim dallarının üretimlerini derleyerek toparlayan, bir potada eriten ve sosyal yaşamın geçmişi, bugünü ve geleceğiyle ilgili incelemelerde bulunan bir bilim dalıdır (Basri, 2005; Sosyolojiye Giriş I, t.y.; Yıldırım, 2019).

Sosyoloji; oluştuğu toplulukların ve devrin sorunları ve gereksinimleri doğrultusunda, bir yönüyle toplumsal değişimin dinamiklerini ve taraflarını anlamaya çalışmakta, başka bir açıyla da “*normlar, değerler, ahlak, toplumsal ilişkiler, değişen çalışma ilişkileri, aile, dini anlayışlar, eğitim, toplum içerisinde bireyin konumu ve rolü*” gibi hususlar çevresinde toplumu hem yatay hem de dikey olarak anlama çabası içerisinde bulunmaktadır (Sosyolojiye Giriş I, t.y.).

Sosyoloji bilimi, genel olarak göz önünde bulundurulduğunda; toplum iletişimini, etkileşimini ve ilişkilerini konu edinen, sosyal bilim dallarından biri olarak dikkat çekmektedir. Toplumsal düşünce, duygu ve hareketlerinin anlamlandırılması ve çözümlenmesi bakımından sosyolojinin büyük önemi vardır.

3. Turizm

Turizm, belli başlı nitelikleri açısından toplumsal bir olaydır, psikolojik bir tatmin aracıdır, iktisadi bir etkinlik alanıdır, kültürel bir faaliyettir ve daha birden fazla alanda hareketlilik meydana getiren bir yapıya sahiptir. Turizmin öznesi insandır ve turizm gelirlerinin kaynağı, yolculuk yapan kişilerin ferdi harcamalarından meydana gelmektedir (İlban, Akkılıç ve Yılmaz, 2011, s. 39'dan Akt: Akman Bilir, 2019, s. 118).

Turizm sayesinde beden ve ruh, gündelik hayat ritminden ve iş yoğunluğundan çıkıp sağlığına kavuşmaktadır. Turizm, sadece çalışma hayatının tekdüzeliğinden kurtulmak sebebiyle basit bir kaçış veya basit bir tatil değildir. Aynı zamanda insan insana ve insan evrene karşı dayanışma etmenidir (Aktaş Polat, 2013, s. 13; Lanquar, 1985, ss. 52-53).

Hâlihazırda turizm, politika, coğrafya, ekonomi, sosyoloji vb. birden fazla disiplinin yakından ilgilendiği çok yönlü ve oldukça karmaşık bir hadisedir (İçöz, 2008, s. 1). Turizmin pek çok bilim dalıyla karşılıklı etkileşimde bulunduğu bilinmektedir. Turizmin karmaşık bir olay olmasının en büyük etmeni, insanın varlığıdır. Çünkü turizm sektörünün temelinde insan temelli etkinlik ve aktivitelerin gerçekleştirilmesi yatmaktadır (Yıldız, 2011).

İnsan, turizm için en kayda değer öğelerden biri olarak dikkat çekmektedir (Çam ve Çılgınoğlu, 2020b, s. 272). Turizm olayına yön veren ve bu olayın temel noktasını meydana getiren insan, turist kelimesiyle tanımlanır. Turist, turizm etkinliklerine katılım gösteren ve yön veren, devamlı yaşadığı alanı, ticari kazanç dışı sebeplerle geçici olarak terk ederek yolculuk yapan ve konaklayan, psikolojik tatmin arayışı içinde olan, sınırlı harcama gücü ve zamanıyla tüketimde bulunan kişidir (Aydın, 2012, s. 92; Yağcı, 2003). Turist davranışı, sosyolojik, psikolojik ve demografik etmenlerden etkilendiğinden dolayı, turist nasıl tatmin olacağını önceden kestirebilmek amacıyla tatmin olmayı veya tatmin olmamayı etkileyen sebeplerin bilinmesi gerekir (Bir, 1999, ss. 3-5; Birdir ve Bal, 2013, s. 65). Psikolojik ve sosyolojik etmenlerin turist davranışları üzerinde yoğun bir etki sağladığı düşünülmektedir. Bu düşüncenin oluşmasının temelinde yatan durumun, turistlerin hem kişisel hem de toplumsal olarak çeşitli iletişim ve etkileşimlerini sağlama ihtiyaçlarından kaynaklandığı ileri sürülebilir.

4. Psikoloji-Sosyoloji-Turizm Bilim Dallarının Birbirleriyle İlişkileri Üzerine Değerlendirmeler

İnsan, etrafından gelen etkilere açık bir varlıktır. Her insan etrafından gelen etkileri alır, kendi fikri sisteminde yorumlar ve kendine has algılar geliştirir. İnsanların algı, davranış ve tutumlarında sosyolojik ve psikolojik birden fazla faktör etkilidir (Çalık ve Düzü, 2009, s. 12). İnsanlar, her zaman içerisinde bulunduğu hayat stillerinden uzaklaşıp grup yolculuklarından psikolojik yarar ve rahatlama beklerken, öte taraftan da, başarabilme motivasyonlarını tatmin edebilme, bilgi sağlama ve araştırma gerçekleştirme amaçlarını taşımaktadırlar (Tangüler, 2002, s. 63; Tetik, 2006, s. 88). İnsan, son derece girişik ve karmaşık turizm olayının temel noktasını meydana getirmektedir. Yer değiştiren, yolculuğu esnasında çok yönlü ilişkiler kuran ya da yolculuk yapmayan, söz konusu davranışlarıyla psikolojik, sosyolojik, iktisadi ve politik etkiler ortaya çıkaran, çevresinden etkilenen yine insandır (Aktaş Polat, 2013, s. 13; Toskay, 1978, s. 99). Turizm sektörü, insan psikolojisi üstüne kuruludur (Tunçsiper ve Yılmaz, 2009). Turizm endüstrisi, insan temelli ve psikolojik etmenlerin önem kazandığı yapısıyla dünyada yaşanan olumsuz hallerden etkilenme oranı en fazla olan sektörlerin ilk sırasında gelmektedir (Köker ve Yeniçeri Alemdar, 2013, s. 44). Turizmle ilgili gelişmeler, antropoloji, psikoloji, sosyoloji, tarih, arkeoloji, ekonomi ve pazarlama gibi pek fazla bilimin ilgilendiği çalışma konuları arasında yer alır (Deniz ve Yıldırım Kalem, 2018).

Pearce ve Stringer'a göre; turizmin kendisi esasen bir sosyal psikolojik fenomendir ve kişinin toplumsal kapsamda manalı bir davranış şekli olarak nitelendirilebilmektedir (Özgüneş, Bozok, Avcıkurt ve Güleç, 2019, s. 162; Pearce ve Stringer, 1991). Günümüz modern toplumunda, hangi toplumsal ortam içerisinde bulunursa bulunsun toplumsal bir varlık olan kişinin büyük stres altında bulunduğuna vurgu yapan Aydın; motivasyon, dinlenme ve düzenli tatili, bireysel stresi önlemede değerlendirilebilecek metotlar arasında saymaktadır (Aydın, 2004; Özgüneş vd., 2019, s. 162).

Sosyoloji ve psikoloji gibi sosyal bilimlerin birtakım dallarından çeşitli olarak, turizm-otelcilik alanı nispeten yeni bir disiplin olarak ele alınmakta, olgunlaşıp olgunlaşmadığı hususunda ise akademik tartışmalar halen sürmektedir (Alrawadieh ve Demirdelen Alrawadieh, 2021, s. 32; De Esteban, Cetin ve Antonovica, 2015; Kozak ve Kozak, 2016; Tasci, 2019; Tribe ve Liburd, 2016).

Turizme katılmada psikolojik, sosyal, ekonomik olmak üzere pek fazla değişken rol oynamaktadır (Dilek, 2018, s. 117; Kozak, Akoğlan Kozak ve Kozak, 2015). Turistik tüketime katılma davranışı hangi gelir ya da kültür sınıfından ya da hangi işlevle olursa olsun ilk önce hayallerde

başlar. Gerçekleştirilecek tatil hayal edilir. Bu gerçekleşebilme olasılığı fazla olan hayal dünyası, çalışanın üstündeki psikolojik yükü bir manada hafifletir. Bu hayal dünyası, tatil alanına karar verilmesi, ayrıca ödemesinin yapılmasıyla daha da kuvvetlenir. Turistik tatilin başlamasına az bir zaman kala ise fiziki olarak olamasa da hayali olarak tatil başlar (Aksü, 2011, s. 143).

Gelişen turizm faaliyetleri, kişilerin neden gitgide artan derecede yolculuk yapmaya başladıkları hususunda bilimsel merak uyandırmasına sebep olmuş ve bu hususta pek fazla araştırma gerçekleştirilmiştir. Bazı araştırmacılar bu sebepleri, bilhassa büyük çapta analizi olabildiğince zor olan psikolojik-sosyal temellerde görmektedirler. Bu psikolojik-sosyal etkenler, listeyi uzatmak mümkün olmakla birlikte, kültürel tecrübe elde etme, eğlence / kaçış, kişisel değerler, toplumsal ilişki kurma arzusu ve toplumsal eğilimler biçiminde sıralanmaktadır (Ahipaşaoğlu ve Arkan, 2003, s. 20; Tetik, 2006, s. 94).

Turizm olgusu, çeşitli iktisadi gruplara, kültürlere, inanç şekillerine, hayat tercihlerine sahip kitleleri ilgilendiren, fazla boyuta sahip bir etkinliktir. Bu sebeple turizm disiplinlerarası bir araştırma konusudur ve psikoloji bilimi açısından da olabildiğince önem arz etmektedir. Bilhassa pozitif psikoloji kişilerin turizm tecrübeleriyle yakından ilgilenmekte, kişilerin psikolojik yönden iyi olmaları ve turizm tecrübeleri arasındaki ilişkiye odaklanmaktadır (Gülmez, 2020, s. 167).

Turizm olayının öznesi ve temel noktası insandır ve turizm faaliyetlerine katılım göstermede belli başlı itici kuvvet, psikolojik tatmin arayışıdır. Bu sebeple, turizme ilişkin değerlendirmelerde ve araştırmalarda psikoloji bilgisine önemli derecede ihtiyaç duyulmaktadır. İnsanın tatil ve yolculuklar ile ilgili beklentileri, turizme katılmakla elde ettiği tatmin seviyesi, tatil ve yolculuk boyunca benimsediği tutumları ve davranışları, yabancılar ile ilişki kurma stilleri ve bunların sebepleri, psikoloji biliminin değerlendirme hususları arasındadır. Bu bilimin bulguları, turisti tanımada, davranışlarını kavramada, pazarlama-reklam emeklerinin etkililiğini artırmada ve turizm işletmelerinin başarılı bir şekilde yönetilmesinde önemli katkı sağlamaktadır (Özdemir, 2009, s. 15).

Birden fazla yazar tarafından turizmin tanımlarında vurgu yapılan durum, turizmin kişiler arası niteliği ağır basan toplumsal bir olgu olmasıdır. Turizm olgusunun bu niteliği, onun psikolojideki kavram, kuram ve metodlarla değerlendirilebilmesine fırsat tanımaktadır (Aktaş Polat, 2013, s. 12; Harlak, 1995, s. 112).

Psikoloji, turizme katılım gösteren kişilerin bireysel davranışlarını değerlendirmek yönünden önem arz etmektedir (İçöz, 2005, s. 27; İçöz, 2008, s. 2). Son senelerde kişilerin serbest zamanlarının artış göstermesi, sosyo-ekonomik düzeylerinin artması, psikolojik yönden tatmin arzusu, kişileri turizme katılmaya yönlendirmiştir (Tetik, 2006, s. 1).

Kişiler, turizm faaliyetlerine katılmada psikolojik tatmin elde etme arayışı içerisinde dirler. Turizm-psikoloji ilişkisi kapsamında; kişilerin katıldıkları turizm etkinlikleriyle ilgili beklentileri, turizme katılıp elde ettikleri tatmin seviyesi ve bütün turizm etkinliklerinde tutum ve davranışları, yabancılar ile ilişkileri psikoloji biliminin inceleme konuları arasındadır (Dalahmetoğlu ve Oktay, 2021, s. 77; Maviş, Ahipaşaoğlu ve Kozak, 2002).

Turizm olayı, insanların yolculuk yapmaları üzerine kurulu olan bir bilim dalıdır. Bu sebeple turizm olayında insanları yolculuğa yönlendirecek psikolojik faktörler üzerinde önemle durulmaktadır. Turizmde insanları yolculuğa yönlendiren psikolojik faktörlerin yanı sıra, insanların yolculuk esnası ve sonrasında fikir ve imajlarını etkileme de olabildiğince önemlidir (Akman, 2007, s. 78).

Turizmin sosyal değişime etkilerinin ferdi davranış, aile ilişkileri, ahlaki tutumlar, değer sistemleri gibi sosyo-kültürel boyutlar ile kısıtlı kalmadığına, aynı zamanda psikolojik etkilerinin de olduğuna vurgu yapılmaktadır (Avcıkurt, 2015; Çıkrık, Yılmaz ve Toprak, 2019, s. 20). Bu çerçevede değerlendirildiğinde turizmin öznesi ve temel noktası insandır ve turizm faaliyetlerine katılım göstermede belli başlı itici etkenin psikolojik tatmin arayışı olduğu görülmektedir. Turistlerin tatilleri ile ilgili beklentileri, tatillerinden sağladıkları tatmin seviyeleri, tatil süreçleri içerisindeki tutumları ve davranışları psikoloji biliminin kapsamında olduğundan turizm etkinlikleri ile psikoloji biliminin ilişkili iki alan olduğu anlaşılacaktır. Dolayısı ile kişilerin niyet, beklenti ve dünya görüşleri turizm olayına etki eden etmenlerdir ve turizm olayı da, kişilerin fiziki ve ruhsal yapılarına iyi gelen tıbbi bir ihtiyaç olarak ele alınmaktadır (Bahar ve Kozak, 2015, s. 126-127; Çıkrık vd., 2019, s. 20; Kozak vd., 2015, ss. 17-18).

Turizm ile ilgili değerlendirme ve araştırmalarda psikoloji bilimine her daim gereksinim duyulmaktadır. Psikoloji biliminin değerlendirme alanı içerisinde yer alan kişilerin tatil ve yolculuklarından beklentileri, turizme katılarak elde ettikleri tatmin seviyesi, tatil ve yolculukları boyunca benimsedikleri tutum-davranışları; yabancılar ile ilişki kurma stilleri, sebepleri ve sonuçları gibi hususlar turisti tanımada önemli katkı

sağlamaktadır. Psikoloji biliminin yardımı ile daha iyi tanınma imkânı sağlanan bulgular, turistlerin tatil anlayışını ve tatilden beklentilerinin tam ve doğru olarak anlaşılmasına olanak sağlayacaktır. Psikoloji bilimi; tatil beklentilerinin neler olduğu bilinen bir kişinin davranışlarını kavrama, tatil yörelerini pazarlama ve reklam emeklerinin etkililiğini artırma hususunda turizm işletmelerinin başarılı bir şekilde yönetilmesinde kıymetli katkılar sağlaması ile de önem kazanmaktadır (Akova, t.y.; Emen, 2019; Özgüneş vd., 2019).

Turizm, insan psikolojisinin neticesi olarak meydana gelen, alan değiştirme, değişim, kaçış, uzaklaşma olayıdır (Akat, 2000; Aydın, 2012, s. 91). Turistler, içerisinde buldukları turizm ve turist psikolojisiyle ziyaret ettikleri varış yerinde kültürel, tarihi, doğal vb. çekicilikleri gezip görmek isterler (Öz Çelikbaş ve Özbek, 2021, s. 97). Barutçugil, turizm-psikoloji ilişkisinden yola çıkarak turizm psikolojisini şöyle açıklamaktadır (Aktaş Polat, 2013, s. 12; Barutçugil, 1989, s. 34):

“İnsanın turizm olayına katılmasında etkili olan güdülerin belirlenmesinde büyük ölçüde psikoloji biliminin bulgularından yararlanılmaktadır. Tatil ve seyahatle ilgili beklentiler ve turizme katılmakla ulaşılan doygunluk düzeyi yine psikolojinin inceleme konuları arasındadır. Tatil ve seyahat sırasındaki davranışların açıklanması ve nedenlerinin aydınlatılması psikoloji biliminin turizme ilişkin konularını oluşturmaktadır. Turizm psikolojisi, insanların turizm olayına katılmalarını, beklentilerini, turist olarak davranışlarını, bu davranışların altında yatan nedenleri, psikolojik doyum arayışlarını, gereksinimlerini karşılama düzeylerini ve tüm bunlardan yararlanarak potansiyel turistlerin turizm olayına katılmalarının sağlanmasını incelemektedir.”

Turizm ve turist psikolojisine hâkim olmak, turizmden gelir elde eden / edecek kişilere önemli bir avantaj sağlamaktadır. Bu avantajın etkili bir biçimde değerlendirilmesiyle birlikte kişilere turistik, ekonomik, sosyolojik ve psikolojik anlamda önemli bir katkı sağlanacağı düşünülmektedir.

Sosyoloji, toplumsal eşitsizliği, toplumsal değişimi tetikleyen ya da engelleyen etmenleri ve toplumsal sistemlerin ne şekilde çalıştığını kavramaya çalışan bir bilimdir. İlk defa “Auguste Comte” tarafından söylenen sosyoloji konseptinin, “Emile Durkheim”, “Karl Marx” ve “Max Weber” tarafından gerçekleştirilen çalışmalarla temeli atılmıştır (Bahar, 2009; Kodaş ve Dikici, 2012, s. 53). Sosyoloji ilerleyen zamanda, psikoloji, turizm, ekonomi gibi öbür bilim dallarıyla etkileşime girerek hâlihazırda önemli bir bilim dalı haline dönüşmüştür. Bu çeşitli disiplinlerin arasında

turizmin önemli bir yeri bulunmaktadır. Zira her ikisinin de temel kaynağı insandır. İnsan hiçbir alanda ve hiçbir zaman tek başına olmadığı, her zaman bir grup içinde yer alacağı sonucuyla sosyoloji, kişiler arasındaki toplumsal ilişkilerin yapısını, bu ilişkilerin nasıl oluştuğunu, nasıl değiştiğini ele almaktadır (Avcıkurt, Sariođlan ve Girgin, 2007; Kodaş ve Dikici, 2012, s. 53). Turizmin yapısı göz önünde bulundurulduğunda, turizmin sosyolojik etkileşimlere aracılık edebileceğini, turizmin çeşitli disiplinlerden de beslenebildiğini ve çok yönlü ilişkiler içerisinde olduğunu belirtmek mümkündür. Bu disiplinlerden bir tanesi olan sosyolojinin turizmle ilişkisini kavramak hâlihazırda kayda değer bir olgu olarak insanların karşısına çıkmaktadır (Kodaş ve Dikici, 2012, s. 53).

Sosyoloji, insan ve toplulukların davranışlarını ve ilişkilerini ele alan bir disiplin olması nedeniyle turizmin vazgeçilmez bir ögesi olarak görülür. Toplumsal değişim bilimi olarak sosyoloji, kişilerdeki değişimin kitleler halinde yapılmasıyla toplulukların devamlı değişme gösterdiğini vurgulamaktadır (Erdoğan, 1996). Bu halde insanlık, yaşadığı olaylara ve zamana göre toplumsal değişimler yaşayarak çağlar açıp, çağlar kapatmıştır. Turizm, insan merkezli bir süreç olduğu için sosyologlar tarafından değerlendirme ve araştırma konusu olmuştur. Turizm, hem müşteri hem de hizmet sağlayıcılarının davranışlarını kapsayarak kitlelerin üstünde etkili olması sebebiyle sosyolojinin bir konusu haline dönüşmüştür. Bu kitleler üzerindeki etkisinin gün geçtikçe artması, turizmin sosyolojik yönden önemini göz önüne sermektedir (Arslantürk ve Amman, 2014, ss. 13-14; Erdoğan, 1996, ss. 150-156; Göktaş Kulualp ve Sarı, 2019, s. 659).

Sosyoloji, turizme katılım gösteren kitlelerin ve ziyaret gerçekleştirilen bölge insanların sosyolojik olarak değerlendirilmesi yönünden önem arz etmektedir (İçöz, 2005, s. 27; İçöz, 2008, s. 2). Turistlerin turizm çalışanlarıyla, yerel halklarla ve diğer turistlerle aralarındaki sosyolojik iletişim ve ilişkilerin daha iyi saptanması noktasında sosyolojinin önemli etkileri mevcuttur.

Turizm-sosyoloji birbirlerinin ilgi alanına her zaman girmekte, ikisi de birbirinden faydalanmaktadır. Dolayısıyla sosyolojinin turizmle her zaman; ortaya çıkışından sonuç ve etkilerinin tespit edilmesine kadar çok yakından ve sıkı bir ilişki içerisinde olduğu ifade edilebilir (Bulut, 1998, s. 25).

Turizmin sosyal yapı üzerinde oluşturduğu ana etkilerin anlaşılabilmesi için turizmin kişi, toplumsal yapı ve kültür üstündeki etkilerinin bilinmesi gerekmektedir. Bu durum da, turizme sosyolojik bir yaklaşımı gerektirmektedir. Bunun için turist, turizmci ve yöresel halkın bir

arada yaşamasından kaynaklanan ilişkilerin yapısının incelenmesi, bu ilişkiler sonucunda gelişen bireysel davranışların değerlendirilmesi ve bu şekilde grup ilişkilerinin yapısı ve bu ilişkilerdeki değişmelerin bilinmesi gerekir (Avcıkurt, 2007, s. 57; Tuncel, 2011, s. 148).

Turizm, çeşitli kültürel ve toplumsal yapılara sahip olan toplumların birbirleriyle ilişkiler meydana getirmesi, çeşitli bilgi, gelenek, görgü ve kültür seviyeleri arasındaki bir etkileşme ve bunların neticesinde toplumsal yapının ahlak anlayışının ve gitgide sosyal davranış kalıplarının farklılaşmasına neden olan toplumsal bir olaydır (Özdemir, 2009). Turistlerin yabancı bir ülkeyi ziyaret etmeleriyle meydana gelen toplumsal etkileşim, turizm olayını ortaya çıkaran sosyolojik etkenleri ve turizmin neden olacağı toplumsal etkileri ele alan disiplin ise turizm sosyolojisi olarak tanımlanır. Böylece turizm faaliyetlerinden kaynaklanan türlü sosyal olaylar, turizmin temel ögesi olan insanların ferdi ve grup halindeki davranışları, bunların yapısal ilişkisi, gelişim-değişim eğilimleri turizm sosyolojisinin çalışma konularıdır (Görgün, 2011, s. 8).

Kişilerin ve grupların davranışlarının toplum üstündeki etkilerini ele alan bir alan olan sosyoloji, turizmle iç içedir (Dalahmetoğlu ve Oktay, 2021, s. 77). Goeldner ve diğerlerine göre; turizm, toplumsal bir aktivite dir (Goeldner vd., 2006'dan Akt: Dalahmetoğlu ve Oktay, 2021, s. 77). Bu kapsamda turizm sosyolojisi hem turizme katılan kişilerin hem de yöresel halkın sosyal davranışlarını ele almaktadır (Dalahmetoğlu ve Oktay, 2021, s. 77).

Turizm sosyolojisi, turizmin alt bir disiplini olup, metodolojik ve teorik yönden önemli güçlükler ihtiva eden ve hala gelişen bir alandır. Dünya genelinde kabul edilen sosyolojik bir bakış açısı olmamakla beraber; tek bir turizm sosyolojisi anlayışı da yoktur. Turizm sosyolojisi, spesifik bir çalışma alanı olarak hala sosyoloji biliminin içerisinde yapılandırılmamıştır. Bunun bir neticesi olarak da tek bir sosyolojik yönden turizme tek tip bir bakış yoktur. Şu anda sosyolojinin turizme bakışı; bütün turizm alanlarını ve niteliklerini kapsayacak şekildedir (Dann ve Cohen, 1991; Sarı Çallı, 2015, s. 139).

Turizme katılım gösteren herkes, turistler, turistik ürün sunanlar, pazarlamacılar, yöre halkı, turizme katılmamış olan potansiyel turistler de, turizm sosyolojisinin ilgi alanı içerisinde görülebilir. Turizm, toplum hayatının, insan hayatının ve insanların beraber yaşamaalarının bir yönünü meydana getirmektedir. Sosyoloji, tatil esnasında turistlerin davranışları ile de ilgilenmektedir. Sosyoloji bilmeyen bir turizmcinin başarı şansı

olabildiğince azdır. Çünkü toplumu, toplumları bilmeyen ve değerlendirmeyen bir turizm işletmecisinin, ne yiyecek-içecek servisinde ne turizm pazarlamasında ne de insan kaynaklarında başarılı olması beklenemez (Denk, t.y., s. 15).

Sosyoloji, toplum bilimidir. Toplumun yapısını, toplumsal sistemleri ele alır. Toplum, tek tek insanlardan meydana geldiğine göre, sosyoloji ve psikoloji olabildiğince yakından ilişkili iki disiplindir (Kaya, t.y.).

Sosyoloji, toplumsal yapıyı ele almaktadır. Toplumu meydana getiren kişiler ise psikolojinin araştırma hususudur. Kişiler ve toplum birbirinden bağımsız parçalar olmadığından dolayı sosyal yapının ve kişilerin ele alınmasında bu iki disiplin birbirinin bakış açısını ve araştırmalarını çalışmalarına entegre etmektedir. Bilhassa kişilerin toplumdaki davranışlarını ele alan sosyal psikoloji, psikoloji ve sosyolojinin kesişiminden ortaya çıkan bir alt daldır (Cemalcılar, 2018, s. 14). Sosyoloji ve psikoloji bilimlerinin arasında birtakım benzerlikler vardır. İnsan, iki bilim de temel konusudur. İki bilimde de sosyal normlar, değerler ve inançlar yüksek seviyede önem arz etmektedir. Bilinç kavramı, iki bilim açısından da fazla önemlidir. Sürü psikolojisi, iki bilimde de sıklıkla değinilen bir terimdir. İki bilim de birbirinin bilgilerinden ve kuramlarından faydalanmak mecburiyetindedir. İki bilim de araştırmalardan ve deneylerden beslenmektedir. Çalışma ortamları ve iş olanakları, bu iki alanda birbirleriyle benzerlikler göstermektedir (Tanel, t.y.). Psikoloji ve sosyolojiyi tek bir bilim dalı olarak görmek doğru değildir. Zira iki bilim dalının olabildiğince farklı tarafları ve çalışma alanları bulunmaktadır. Örneğin; sosyoloji sadece toplumları ele almasına karşın, psikoloji birtakım sebeplerden dolayı hayvanları da ele alır (Kaya, t.y.).

Psikoloji ve sosyoloji birbirinden farklı alanları içerir. Psikoloji, davranışları ele alırken, davranışların altında bulunan dürtüleri, duyguları, tutkuları da çözümler. Psikolojinin bu bulgularından faydalanmadan, sosyal grupların farklı davranışlarını, ilişkilerini anlamak imkânsızdır. Öte yandan, insanın kişiliğinin meydana gelmesinde, kültürün etkileyici, ayrıca belirleyici elemanlarını bilmeden insan davranışlarını psikolojik perspektiften anlamak da basit değildir. Bu sebeplerle psikoloji-sosyoloji karşılıklı olarak yardımlaşma içerisindedir (NKFU, 2014). Psikoloji, toplumun insan üzerindeki etkilerini hesaba katmadan doğru bir bilgi sağlayamaz. Sosyoloji de, insanı dikkate almaz ise sosyal ilişkileri belirtmede yetersiz kalır (psikoloji-sosyoloji arasındaki ilişkiden ötürü de sosyal psikoloji dalı ortaya çıkmıştır) (DocPlayer, t.y.).

Psikoloji, insan davranışlarını konu alan bir disiplindir. Çoğu psikolojik olayların merkezinde sosyal unsurlar bulunmaktadır. Kişilik, algı, öğrenme ve davranışların biçimlenmesinde sosyal unsurlar mevcuttur. Bu açıdan psikoloji, sosyolojinin bilgilerinden faydalanmak mecburiyetindedir. Öte yandan kişilerin psikolojik hallerini dikkate almadan, grup ve toplum ilişkilerinin doyurucu bir açıklanmaya kavuşması zordur (Basri, 2005).

Sosyoloji, insan topluluklarının kaynaklarını, gelişmesini, örgütlenmesini, fonksiyonlarını değerlendirir. Sosyoloji, insanın gelişimi ve davranışları üstünde, içerisinde yaşanılan kültürün de etkisi bulunmaktadır. Bundan dolayı psikoloji, toplumların genel özelliklerini, türlü kurumlarını, gelişmesini inceleyen sosyolojiden faydalanır. İnsanın kişiliği, doğuştan gelen niteliklerle sonradan eğitimle elde edilen niteliklerin bütünüdür. Bu sebeple insan davranışlarını kavramak, insanın içerisinde yetiştiği çevrenin de bilinmesini gerektirir (Yıldırım, 2019).

Sosyoloji, toplumu değerlendirir. Toplum, kişilerin bir arada yaşamalarından oluşur. Psikoloji, birey olarak insanı ele alırken, insanın etkilendiği çevreyi, kültürü, gelenek-görenekleri, ekonomik ve sosyal olayları göz ardı edemez. İnsanı, bir sosyal gerçeklik içerisinde inceler. Psikoloji bu şekilde sosyolojiyle ortak bir alana ve yöne sahip olur (KR Kariyer Rehberlik, 2018).

Sonuç ve Öneriler

Psikoloji, bir bilim dalıdır. Psikolojik etkenler, insanların günlük hareketlerinde bir yönlendirme sağlamaktadır. Anormal davranışlar sergileyen bireyin sağlıklı ve etkili bir iletişim kuramayacağı düşünülmektedir. Kişilerin psikolojik düşünce, duygu ve davranışlarının olumlu ya da olumsuz olması dolayısıyla, kişilerin diğer kişilerle arasındaki ilişkilerde olumlu ya da olumsuz durum / olaylar ortaya çıkabilmektedir. Çünkü psikolojik etmenler, toplumsal iletişim ve etkileşim konusunda belirleyici bir yapıya sahiptir.

Sosyoloji, bir bilim dalıdır ve bu bilim dalının zaman geçtikçe öneminin arttığı düşünülmektedir. İnsanlar genel olarak; diğer insanlarla iletişim kurma isteği veya ihtiyacı içerisindedirler. Bu durum göz önüne alındığında ise, insanlar hayatlarının genelinde sosyoloji biliminin faydalarına büyük bir gereksinim duymakta ve bu alana büyük bir ilgi göstermektedirler.

Psikoloji ve sosyoloji bilim dallarının, bir insanın düşünce, davranış ve duygularının kişisel-sosyal anlamda daha iyi anlaşılması noktasında

olabildiğince önemli olduğu bilinmektedir. İnsanı başka varlıklardan ayıran en kayda değer niteliği, akli ve iradesinin olmasıdır. İnsanların kendilerini psikolojik ve sosyolojik açılarından mutlu hissetmeleri önemlidir. Çünkü bu durum, insanların yaşamdan daha fazla haz almalarına ve yaşam enerjilerinin artmasına büyük katkı sağlamaktadır. Dünya üzerinde yaşanan gelişmeler, insanları düşünmeye ve kararlar almaya yöneltmektedir. Toplumsal değişim ve gelişmeler sonucu ortaya çıkan durumlara karşı insanlar çeşitli problemlerle karşı karşıya kalabilmektedirler. İnsanlar içsel iletişim yoluyla kendilerini dinleyebilirler. İnsanların kendilerini dinlemeye her zaman ihtiyaçları vardır. İnsanlar kendileriyle barışık olmadıkları. Çünkü kendileriyle barışık olmayan, sürekli kendilerini suçlayan insanların iyi bir içsel iletişim kuramayacağı düşünülmektedir. Kişinin kendisiyle ve diğer kişilerle arasındaki iletişimini kötü etkileyen en önemli sorunlardan biri, kişisel ve sosyal olumsuzlukların baş göstermesidir. İnsanların, zaman zaman baş gösteren kişisel ve sosyal olumsuzlukların üzerinden en kısa zamanda ve en etkili bir şekilde gelebilmeleri, kendilerinin psikolojik ve sosyolojik açılarından daha fazla yıpranmalarının önüne geçecektir.

Turizm, bir bilim dalıdır. Bu bilim dalı, psikolojik ve sosyolojik durum ve olaylardan en fazla etkilenen bilim dallarından biridir. Turizmde insanlar ön plandadır. İnsanların psikolojik ve sosyolojik durumlarının olumlu veya olumsuz olması, turizmin mevcut durumunun ve/veya geleceğinin şekillenmesinde etkilidir. İnsanlar, psikolojik ve sosyolojik durum ve olaylardan etkilenmektedirler. Bu etkilenme durumu da insanların turistik hareketlerine olumlu ya da olumsuz olarak yansımakta, turizm olgusuna önemli ölçüde tesir etmektedir.

Psikoloji, sosyoloji ve turizm bilim dalları, sosyal bilimler arasında yer almakta, birbirleriyle kayda değer ilişkileri bulunmaktadır. Genel olarak düşünüldüğünde, psikoloji, sosyoloji ve turizmin odağında insan vardır. İnsan, aklının ve iradesinin olmasıyla başka varlıklardan ayrılmaktadır. İnsanların yaşamlarında deneyimledikleri pek çok olumlu veya olumsuz durum / olaylar, insanlara kişisel düşünce ve duygularında, toplumsal hareketlerinde, turistik etkinlik-aktivitelerinde önemli yönlendirmeler sağlamak ve çeşitli bilgiler edinmelerine yardımcı olmaktadır.

Turizm, ekonominin olduğu kadar, toplumsal bir hareketlilik olarak sosyoloji ve psikolojinin de ilgi alanı içerisindedir (Seçilmiş ve Ünlüönen, 2009, s. 72). Turizmin merkez noktasında insanlar bulunmakta, insanların psikolojik ve sosyolojik halleri de turistik ürün-hizmetler temin etme konusunda önemli rol oynamaktadır. Turistlerin fikir ve duyu dünyalarında meydana gelen olumlu / olumsuz durum ya da olaylar, turistlerin turistik

davranışlarını farklı açılardan etkilemektedir. Turizm olgusunun, psikolojiyle önemli bir ilişkisinin olduğu kadar, sosyolojiyle de önemli bir ilişkisinin olduğu düşünülmektedir.

Psikoloji, insanların kişisel ruh halleri ile düşünce-duygularının; sosyoloji, insanların toplumla iletişim, etkileşim ve ilişkilerinin daha iyi anlaşılması noktasında olabildiğince önem taşıyan bilimlerdir. Bu bilimlerin genel olarak turizm konusundaki etkileri göz önünde bulundurulduğunda ise; turizmin gelişiminde, turistik arz-taleplerin şekillenmesinde, turizmden sağlanan gelirin artmasında, turistler-turizm sektörü çalışanları ile turistler-yerel halklar arasındaki iletişimde önemli ve etkili rol oynadığı düşünülmektedir.

Çalışmanın sonunda şu öneriler verilmek istenmektedir:

- “*Genel olarak sosyal bilimlerin ve fen bilimlerinin birbiriyle ilişkisi, insan yaşamındaki yeri ve önemi*” isimli çalışma oluşturulabilir.
- Kültür, din ve inanç unsurlarının psikolojik doyuma etkisi araştırılabilir.
- “*Doğum, yaşam ve ölüm sarmalında bir değerlendirme: psikoloji ve sosyoloji disiplinlerinin ortak noktası olarak insan*” isminde bir araştırma yürütülebilir.
- İnsanların günlük hayatta en fazla ihtiyaç duydukları bilgilerin hangi bilim alanında ya da bilim alanlarında incelendiği üzerine nitel araştırmalar yapılabilir.
- Turistlerin tatil öncesi, esnası ve sonrasındaki turistik düşünce, duygu, beklenti, istek, ihtiyaç ve memnuniyet durumları psikolojik ve sosyolojik açılardan karşılaştırmalı olarak analize tabi tutulabilir.
- Kişisel ve sosyal değerler çerçevesinde turizm sektöründe çalışanlar ile turistler arası iletişimin farklı perspektiflerden değerlendirilmesi üzerine çalışmalar yürütülebilir. Söz konusu çalışmalarda ise, katılımlı veya katılımsız gözlem tekniği, görüşme formu tekniği ve anket formu tekniğinin birinden, birkaçından veya tümünden faydalanılabilir. Birden fazla tekniğin kullanılması, araştırmalarda parça-bütün ilişkisini güçlendirir ve araştırmaların önemlilik derecelerini artırır.

KAYNAKLAR

- Ahipaşaoğlu, H. S. ve Arıkan, İ. (2003). Seyahat İşletmeleri Yönetimi ve Ulaştırma Sistemleri. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Akat, Ö. (2000). Pazarlama Ağırlıklı Turizm İşletmeciliği. (3. Baskı). Bursa: Motif Matbaa.
- Akman Bilir, Y. (2019). Üçüncü Yaş Turizminde Psikolojik Temeller. Y. Mercan (Ed.). Multidisipliner Perspektiften Psikoloji (s. 115-134). Ankara: İksad Yayınevi.
- Akman, A. D. (2007). Turizm Gelişmesinin Yarattığı Doğal ve Kültürel Değişimler: Kaş Örneği, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Akova, İ. (t.y.). Genel Turizm Bilgisi. (Ders Notu). İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi, Kültürel Miras ve Turizm Ön Lisans Programı, İstanbul.
- Aksü, S. (2011). Nevşehir Turizminde Alışverişin Önemi. 16-19 Kasım 2011, 1. Uluslararası Nevşehir Tarih ve Kültür Sempozyumu, Nevşehir, s. 143-158.
- Aktaş Polat, S. (2013). Turistlerin Tatil Dönemlerinde Sergiledikleri Geçici Davranış Değişiklikleri (Liminoid) Üzerine Bir Araştırma, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Arawadieh, Z. ve Demirdelen Arawadieh, D. (2021). Türkiye Merkezli Hakemli Turizm Dergileri Üzerine Bir İnceleme. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 32(1), 31-42.
- Arslantürk, Z. ve Amman, M. T. (2014). Sosyoloji; Kavramlar Kurumlar Süreçler Teoriler, (10. Baskı). Üsküdar/İstanbul: Çamlıca Yayınları.
- Atkinson, R. L., Atkinson, R. C., Smith, E. E., Bem, D. J. ve Hoeksema, S. N. (1996). Psikolojiye Giriş. Ankara: Arkadaş Yayınları.
- Avcıkurt, C. (2007). Turizm Sosyolojisi. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Avcıkurt, C. (2015). Turizm Sosyolojisi Genel ve Yapısal Yaklaşım. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Avcıkurt, C., Sanoğlu, M. ve Girgin, G. K. (2007). Yiyecek-İçecek Olgusuna Sosyolojik Bir Bakış. I. Ulusal Gastronomi Sempozyumu, Antalya.
- Aydın, O. (2012). Türkiye'de Alternatif Bir Turizm; Sağlık Turizmi. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2012(2), 91-96. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kmusekad/issue/10213/125512>.
- Aydın, Ş. (2004). Örgütsel Stres Yönetimi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(3), 49-74.
- Bahar, H. İ. (2009). Sosyoloji. Ankara: Uşak Yayınları.
- Bahar, O. ve Kozak, M. (2015). Turizm Ekonomisi. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Barutçugil, İ. S. (1989). Turizm İşletmeciliği. Bursa: Uludağ Üniversitesi Basımevi.
- Basri, H. (2005). Sosyolojinin Diğer Bilimlerle İlişkisi. Erişim Adresi: https://www.rehabilitasyon.com/makale/SOSYOLOJININ_DIGER_BILIMLERLE_ILISKISI-789, Erişim Tarihi: 11.12.2021.
- Baş, V. ve Dilmaç, B. (2015). Psikoloji Değer İlişkisi. H. H. Bircan ve B. Dilmaç

- (Eds.). DEĞERLER BİLANÇOSU Felsefe, Sosyoloji, Kamu, Eğitim (s. 289-298). Konya: Çizgi Kitabevi.
- Bir, E. (1999). Turizmde Tüketici Davranışı Ve Tatil Yeri Seçimine Yönelik Bir Anket Çalışması, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Birdir, K. ve Bal, E. (2013). Turist Tatmini ve Şikâyetleri İle Geri Dönme Eğilimleri Arasındaki İlişki: Antalya'ya Gelen Yabancı Turistler Üzerinde Bir Araştırma. Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 10 (2), 63-81. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/pub/cagsbd/issue/44626/554375>.
- Bulut, E. (1998). Turizmin Türkiye Ekonomisindeki Yeri ve Ekonomik Etkileri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Cemalcılar, Z. (2018). Psikolojinin Doğası. Z. Cemalcılar (Ed.). Psikoloji (s. 2-27). T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2683. Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1649.
- Cüceloğlu, D. (1992). İnsan ve Davranışı: Psikolojinin Temel Kavramları. Remzi Kitabevi.
- Çalık, Ü. ve Düzü, G. (2009). İktisat ve Psikoloji. AKADEMİK BAKIŞ Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi, (18), 1-13.
- Çam, O. ve Avcı, M. (2020). İnanç Turizmi Faaliyetlerine Yönelik Olumsuz Etki Eden Faktörlerin Araştırılması: Kastamonu Örneği. Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmaları Dergisi, 5(2), 259-270.
- Çam, O. ve Çelik, C. (2021). İnanç Turizmi Etkinlikleri Kapsamında Bir Değerlendirme: Cadılar Bayramı. Tourism and Recreation, 3(2), 118-131. DOI: 10.53601/tourismandrecreation.973921.
- Çam, O. ve Çılgınoğlu, H. (2020a). İnanç Turizmi Merkezi Olarak Mevlana Müzesi ile Şeyh Şaban-ı Veli Külliyesi'nin Değerlendirilmesi. Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmaları Dergisi, 5(2), 342-357. DOI: 10.37847/ttdad.739933.
- Çam, O. ve Çılgınoğlu, H. (2020b). İstanbul'da Gerçekleştirilen Terör Saldırılarının İncelenerek Bu Destinasyonun İmajının Turistlerin Zihinlerinde Oluşturdukları Algıların Değerlendirilmesi. Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmaları Dergisi, 5(2), 271-283.
- Çıkrık, R., Yılmaz, İ. ve Toprak, L. S. (2019). Turizmin Etkileri Konusunda Yerel Halkın Bakış Açısını Konu Alan Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Profili. Journal of Hospitality and Tourism Issues, 1(1), 17-29.
- Dalahmetoğlu, K. B. ve Oktay, K. (2021). Approaches of Important Researchers Contributing to Tourism Theory. Journal of Applied Tourism Research, 2(1), 71-86.
- Dann, G. ve Cohen, E. (1991). Sociology and Tourism. Annals of Tourism Research, 18(1), 155-169.
- De Esteban, J., Cetin, G. ve Antonovica, A. (2015) Theory of Knowledge of Tourism: A Sociological and Epistemological Reflection, Journal of Tourismology, 1(1), 2-15.
- Deniz, T. ve Yıldırım Kalem, M. (2018). Turizm Coğrafyası: Çalışmalar, Sorunlar

- ve Yaklaşımlar. Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi, 1(1), 41-54.
- Denk, E. (t.y.). Genel Turizm, 2018-2019. (Ders Notu). Atatürk Üniversitesi, Erzurum Meslek Yüksekokulu, Erzurum.
- Dilek, S. E. (2018). Şans Oyunları Turizme Katılım Motivasyonlarından Biri Olabilir Mi?. *Journal of Tourism Theory and Research*, 4(2), 111-121. DOI: 10.24288/jttr.422884.
- DocPlayer. (t.y.). Sosyoloji (Toplum Bilimi), Sosyolojiye Giriş. Erişim Adresi: <https://docplayer.biz.tr/8426000-1-unite-sosyolojiye-giris-a-sosyolojinin-ozellikleri-ve-diger-bilimlerle-iliskisi.html>, Erişim Tarihi: 11.12.2021.
- Emen, M. (2019). Turizm Pazarlaması ve Yabancı Turistlerin Seyahatlerini Etkileyen Etmenler: İstanbul Örneği. *Uluslararası Global Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 66-82.
- Erdoğan, H. (1996). Ekonomik Sosyal Kültürel Çevresel Yönleriyle: Uluslararası Turizm (İkinci Baskı). Çanakkale: Uludağ Üniversitesi Yayınları.
- Göktaş Kulualp, H. ve Sarı, Ö. (2019). Destekleme Davranışı ve Sosyal Değişim Teorisi Kapsamında Kırsal Turizmin Etkilerinin Değerlendirilmesi. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(1/1), 655-678.
- Görgün, E. (2011). Geleceğin Turizm Anlayışında Kruvaziyer Turizm Uygulamaları, (Yüksek Lisans Dönem Projesi). Trakya Üniversitesi, Edirne.
- Gülmez, Ç. (2020). Müslümanların Seyahat Motivasyonları: Pozitif Psikoloji Perspektifinden Bir Değerlendirme. *Journal of Analytic Divinity*, 4(2), 166-195.
- Harlak, H. (1995). Psikoloji ve Turizmin Kesişme Noktası: Turizm Psikolojisi. Prof. Dr. Hasan Zafer Doğan Anı Kitabı. M. Korzay ve B. Himmetoğlu (drl). Boğaziçi Üniversitesi. s. 111-117.
- İçöz, O. (2005). Turizm Ekonomisi. Ankara: Turhan Kitabevi.
- İçöz, O. (2008). Spor Turizmi Pazarlaması ve Futbol Takımlarının Hazırlık Dönemi Kamp Yeri Tercihlerini Belirleyen Etkenler, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Kaya, U. (t.y.). Psikoloji. Erişim Adresi: <http://www.antalyaoozelegitim.com/blog/psikolojik-degerlendirme-ve-danisma/psikoloji.html>. Erişim Tarihi: 25.06.2022.
- Kodaş, D. ve Dikici, E. (2012). Ahlat, Kırsal Bölgesinde Gastronomi Turizminin Muhtemel Toplumsal Etkileri Üzerine Nitel Bir Çalışma. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(2), 51-68.
- Kozak, M. ve Kozak, N. (2016). Institutionalisation of Tourism Research And Education: From The Early 1900s to 2000s. *Journal of Tourism History*, 8(3), 275-299.
- Kozak, N., Akoğlan Kozak, M. ve Kozak, M. (2015). Genel Turizm: İlkeler – Kavramlar (18. Basım). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Köker, N. E. ve Yeniçeri Alemdar, M. (2013). Turizm Destinasyonlarında Kriz İletişim Süreci ve Önemi. *Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Yeni Düşünceler Hakemli E-Dergisi*, (7), 33-56. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/euifdyhed/issue/45490/571080>.

- KR Kariyer Rehberlik. (2018). Psikoloji ve Diğer Bilimler. Erişim Adresi: <https://www.krkariyerrehberlik.com/psikoloji/psikoloji-ve-diger-bilimler.aspx>, Erişim Tarihi: 11.12.2021.
- Lanquar, R. (1985). Turizm-Seyahat Sosyolojisi (Çev: G. Ö. Kayır). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Maviş, F., Ahıpaşaoğlu, H. S. ve Kozak, N. (2002). Genel Turizm Bilgisi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Yayınları, Yayın No: 727.
- NKFU. (2014). Sosyolojinin Diğer Bilimlerle İlişkisi. <https://www.nkfu.com/sosyolojinin-diger-bilimlerle-iliskisi/>, Erişim Tarihi: 11.12.2021.
- Öz Çelikbaş, E. ve Özbek, Ö. (2021). Sanat ve Terapi Bağlamında Müzelerde Turist Rehberliği İle İlgili Kavramsal Bir Değerlendirme. Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi, 4(1), 95-109.
- Özben, M. (t.y.). Sosyoloji Nedir?, Sosyolojiye Giriş, ATA-AOF, Erişim Adresi: <https://www.ataaof.edu.tr/Dosyalar/SosyolojiyeGiris.pdf>, Erişim Tarihi: 11.12.2021.
- Özdemir, Y. (2009). Turizm Yatırımlarının Bulanık Çok Amaçlı Değerlendirilmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Özgüneş, R. E., Bozok, D., Avcıkurt, C. ve Güleç, E. (2019). Kırsal Turizmde Katılan Bireylerin Mental İyi Oluş Halinin Sosyo Demografik Veriler Açısından İncelenmesi. Turizm Akademik Dergisi, 6(1), 161-174.
- Pearce, P. L. ve Stringer, P. F. (1991). Psychology and Tourism. Annals of Tourism Research, 18, 136-154.
- Puy, G. (2021). Sosyoloji Nedir?. [Blog Yazısı]. İstanbul İşletme Enstitüsü, Erişim Adresi: <https://www.iienstitu.com/blog/sosyoloji-nedir>, Erişim Tarihi: 11.12.2021.
- Sarı Çallı, D. (2015). Turizm Yazınında Teorik Çerçeve de Yaşanan Tartışmalar ve Turizmoloji Üzerine Nitel Bir Değerlendirme. Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 7(1), 135-142.
- Seçilmiş, C. ve Ünlüönen, K. (2009). İstanbul'u Ziyaret Eden Turistlerin Güvenlik Algılamaları Üzerine Bir Araştırma. İşletme Araştırmaları Dergisi, 1(1), 65-84.
- Sosyolojiye Giriş I (t.y.). Sosyoloji Nedir. Erişim Adresi: https://cdn-acikogretim.istanbul.edu.tr/uzefcontent/20_21_guz/sosyolojiye_giris_1/1/index.html, Erişim Tarihi: 11.12.2021.
- Tanel, A. (t.y.). Sosyoloji ve Psikoloji Arasındaki Benzerlikler. Erişim Adresi: <https://www.monapsikoloji.com/sosyoloji-ve-psikoloji-arasindaki-benzerlikler/>. Erişim Tarihi: 25.06.2022.
- Tangüler, A. (2002), Profesyonel Turist Rehberliği ve Turist Rehber Rehberlerinin Seyahat Acentası ve Müşteri İlişkileri (Kapadokya Örneği), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Tasci, A. D. (2019). Holistic Theory development in Tourism and Hospitality: A Perspective Article, Tourism Review, 75(1), 37-40.
- Tetik, N. (2006). Türkiye'de Profesyonel Turist Rehberliği Ve Müşterilerin Turist

- Rehberlerinden Beklentilerinin Analizi (Kuşadası Örneği), Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir.
- Toskay, T. (1978). Turizm: Turizm Olayına Genel Yaklaşım. İstanbul: İ. Ü. İşletme Fakültesi.
- Tribe, J. ve Liburd, J. J. (2016). The Tourism Knowledge System, *Annals of Tourism Research*, 57, 44-61.
- Tuncel, I. (2011). Turizmin Cinsiyeti Ya Da Kadın Gölgesinde Turizm. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 1(2), 140-164.
- Tunçsiper, B. ve Yılmaz, G. Ö. (2009). Yerel Ekonomik Kalkınma Sürecine Turizm Sektörünün Etkisi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (24), 53-64.
- Yağcı, Ö. (2003). Turizm Ekonomisi. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Yavuz, D. (2019). Emile Durkheim'in Eğitime İlişkin Düşünceleri ve Türk Düşünce Hayatına Yansımaları, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yıldırım, Ö. (2019). Psikolojinin Diğer Bilim Dallarıyla İlişkisi, Erişim Adresi: <https://www.felsefe.gen.tr/psikolojinin-diger-bilim-dallariyla-iliskisi/>, Erişim Tarihi: 11.12.2021.
- Yıldız, Z. (2011). Turizmin Sektörünün Gelişimi ve İstihdam Üzerindeki Etkisi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 3(5), 54-71.